

Från bonde till löntagare eller egenföretagare – sysselsättningen på Kinas landsbygd under tre decennier

**BJÖRN A
GUSTAFSSON
OCH YUDAN
ZHANG**

Björn A Gustafsson är professor emeritus, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet och Research fellow, Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn, Tyskland.
bjorn.gustafsson@socwork.gu.se

Yudan Zhang är doktorand vid Beijing Normal University, Beijing, Folkrepubliken Kina.
zhyudan_2017@163.com

Artikeln bygger till väsentliga delar på Gustafsson och Zhang (2021). Vi tackar Lovisa Persson för synpunkter på en tidigare version. Yudan Zhangs arbete på artikeln genomfördes till största delen då hon under läsåret 2019–20 var gäst doktorand vid Göteborgs universitet med finansiellt stöd från China Scholarship Council.

Den förändrade sysselsättningsstrukturen på Kinas landsbygd studeras med hjälp av hushållsdata från 14 provinsheter. Andelen bönder sjönk snabbt från 1988 till 2013 samtidigt som allt fler blev löntagare eller egenföretagare, men därefter har fortsatta förändringar uteblivit. Förhållandevis låg ålder, en längre utbildning och medlemskap i Kinas Kommunistiska Parti är positivt relaterade till sannolikheten att vara löntagare. Att vara en gift man ökar sannolikheten att vara egenföretagare. En regressionsanalys visar att premien förenad med att vara löntagarhushåll eller egenföretagarhushåll ökade snabbt mellan 1988 och 1995. I takt med att allt fler blivit löntagare eller egenföretagare har sådana inkomstpremier sjunkit.

Kina och dess befolkning har genomlevt många stora förändringar sedan landet successivt tagit avsked från den planerade ekonomin. I denna artikel studerar vi med hjälp av mikrodata hur landsbygdens sysselsättningsstruktur förändrats mellan 1988 och 2018, en period lång som en generation. Vid dess början bodde en majoritet av landets befolkning på landsbygden och en mycket stor andel av den vuxna befolkningen var bönder. Jordbruket var utpräglat småskaligt, huvudsakligen inriktat på egenkonsumtion. Över tiden har många lämnat jordbruket för att bli löntagare eller egenföretagare. Vi ställer oss därför följande frågor: Hur har andelen vuxna sysselsatta som bönder, löntagare respektive egenföretagare förändrats? Vad kännetecknar personer som är bönder, löntagare respektive egenföretagare? Hur höga inkomster har hushåll bestående av bönder, löntagare, egenföretagare och av en blandad sammansättning? Hur stor är ett hushålls inkomstpremie från att vara löntagare respektive egenföretagare och inte heltidsbonde? Hur har sådana inkomstpremier förändrats när allt färre är heltidsbönder?

Vi använder oss av hushållsdata som insamlades på liknande sätt i 14 av Kinas provinsheter för åren 1988, 1995, 2002, 2013 och 2018. För vart och ett av dessa år beräknar vi hur stor andel av den vuxna befolkningen som var bönder, löntagare eller egenföretagare. Vi skattar multivariata modeller där sannolikheten att tillhöra en av dessa tre grupper relateras till ett antal faktorer. Därtill undersöker vi storleken på genomsnittliga inkomster bland bondehushåll, löntagarhushåll, egenföretagarhushåll och hushåll med blandad försörjning samt skattar inkomstpremien som är förenad med respektive hushållstyp.

Detta är en fallstudie av förändring inom ett land som mycket snabbt har utvecklats från en internationellt sett synnerligen låg inkomstnivå till

en medelhög sådan. Trots att studien fokuserar på den rurala delen av ett enda land är artikeln en studie av hur försörjningsförhållandena förändrats för ett avsevärt stort antal människor, detta då det vid slutpunkten för vår studieperiod (år 2018) bodde så många som 564 miljoner personer på Kinas landsbygd, vilket är mer än 100 miljoner fler än den sammanlagda befolkningen inom Europeiska unionen.

Resten av artikeln är uppdelad på följande sätt: I nästa avsnitt beskrivs kortfattat utvecklingen på Kinas landsbygd fram till startpunkten för denna studie, dvs år 1988 och i avsnitt 2 relateras studien till relevant litteratur. Avsnitt 3 handlar om de data vi använt och några centrala definitioner introduceras. Därefter följer resultatredovisningar som i avsnitt 4 handlar om förändringar i sysselsättningsstrukturen och i avsnitt 5 om vad som karaktäriserar bönder, löntagare och egenföretagare. Avsnitt 6 behandlar inkomstförhållanden och där skattar vi inkomstprenien från att vara löntagarhushåll och egenföretagarhushåll i stället för bondehushåll. Till sist summerar vi studien och diskuterar dess resultat i avsnitt 7.

1. Före år 1988

Den kinesiska landsbygdens ekonomiska historia från Folkrepublikens tillkomst år 1949 är först en berättelse om starka influenser från Sovjetunionen. Den privata äganderätten till marken avskaffades och rätten att odla denna delades ut till dess brukare varefter följde kollektivisering och bildande av folkkommuner. Utvecklingspolitiken gjorde mycket stor åtskillnad mellan landsbygdens och städernas befolkning. Separationen genomfördes genom att *hukou*-systemet registrerade och kategoriserade alla invånare som antingen stadsbor eller landsbygdsbor. De förra prioriterades på de senares bekostnad. Nästan alla vuxna i städerna blev löntagare knutna till ett statligt eller kollektivt ägt företag med band som typiskt sett varade från avslutad utbildning till arbetslivets slut. Företagen tillhandahöll välfärdstjänster, kraftigt subventionerat boende, en anspråkslös lön samt, efter arbetslivets slut, pension. Landets utvecklingsstrategi gick ut på att städernas industrier skulle växa medan landsbygdens befolkning ålades att leverera jordbruksprodukter till mycket låga priser (Knight och Song 1999). Landsbygdsborna fick själva bekosta sitt boende och saknade socialförsäkringsförmåner.

När folkkommunerna har värderats positivt gällde detta deras bidrag till att landsbygdsinvånarnas hälsa och utbildning förbättrades genom tillhandahållande av rudimentär sjukvård och basal utbildning. Men för många observatörer i väst dröjde det innan dessa förstod omfattningen av den massvält och efterföljande överdödlighet som drabbade den kinesiska landsbygden under 1950-talets sista och 1960-talets första år. Under dessa år mäktade inte jordbruket med att producera tillräckligt med livsmedel för landsbygdens befolkning.¹ Detta är en viktig bakgrund till att Kinas eko-

¹ Ett viktigt bidrag till litteraturen om katastrofen är Meng m fl (2015) som skriver att antalet avlidna kan ha varit så högt som 45 miljoner.

nomiska reformer kom att starta på landsbygden. Så gott som alla folkkommuner avskaffades snart efter Mao Zedongs död år 1976. Bönderna fick rätt att privat bruka, men inte sälja, jordbruksmarken och reformen ledde till snabba produktivitetökningar i jordbruket.²

En annan synnerligen viktig förändring under de första reformåren var att landsbygdsbefolkningen gavs möjlighet att söka sig till inkomstbringande aktiviteter utanför jordbruket. Ett alternativ blev anställning vid lokalt kollektivt ägda företag (*Township and Village Enterprises*, TVE) vilka snabbt etablerades.³ Ett annat alternativ var att starta ett mindre företag inom t ex handel, transport eller service. Därtill kommer den nya möjligheten för personer med landsbygdsstatus att arbeta i städerna. På grund av den mycket stora lönedifferensen mellan stad och landsbygd skyndade många landsbygdsbor till städerna för att söka lönearbete. Eftersom det var (och även i viss utsträckning fortfarande är) svårt att konvertera sin officiella boendestatus (*hukou*) återvände migranterna som regel till sitt ursprung under skördeperioden. Migrationen från landsbygd till stad har sedan mitten av 1980-talet och ända fram till mitten av 2010-talet fortsatt att expanderat kraftigt och är numera mycket stor. Att de första reformåren trots snabba inkomstökningar ändå inte värderas som enbart positiva har att göra med att folkkommunernas avskaffande medförde att den kollektiva finansieringen av hälso- och sjukvård samt utbildning försvann. Därför blev landsbygdsborna, till skillnad från de flesta stadsinvånarna, tvungna att till fullo betala sin sjukvård liksom avgifter för sina barns obligatoriska skolgång.

Mycket av Kinas landsbygdspolitik under den period som studeras i denna artikel kan ses i ljuset av att politiken under tidigare decennier starkt missgynnade landsbygdens befolkning. Åtgärder införda under 2000-talet har handlat om att ta bort beskattningen av jordbruksmark och i dess ställe subventionera jordbruksproduktion. Hushållens avgifter för obligatorisk skola har tagits bort och deras kostnader för hälso- och sjukvård har reducerats. Sent tillkomna reformer som gynnat delar av Kinas landsbygdsbefolkning har varit införandet av ett socialbidragssystem och även av allmän ålderspension, dvs stödsystem vars motsvarighet i Sverige har rötter som kan föras tillbaka till åtminstone första delen av 1800-talet respektive till 1900-talets början.

2. Litteraturbakgrund

Våra forskningsfrågor är relaterade till tre olika litteraturer. En handlar om den vidare ramen för ekonomisk utveckling, och tar sin utgångspunkt i Lewis välkända modell (Lewis 1954; Gollin 2014). I denna består ekonomin av två sektorer; den ”moderna” (kapitalistiska) och den ”traditionella”

² Se Taylor (1988).

³ TVEs utvecklades snabbt från 1,5 miljoner enheter år 1978 till 20 miljoner enheter 1998 vilka sysselsatte fler än 100 miljoner arbetare på landsbygden (National Bureau of Statistics 1999). Men på grund av bl a förändrade äganderättigheter har TVE därefter förlorat i betydelse.

(självförsörjningssektorn). Den moderna sektorn inrymmer ekonomiska aktiviteter som kan vara avancerade. Dess verksamma har varierande kvalifikationer och deras ersättningar påverkas av utbud och efterfrågan. Den traditionella sektorn sysselsätter bönder, hantverkare, personer verksamma i handel, restauranger och husligt arbete vilka lever av inkomster som är på en överlevnadsnivå då utbudet av okvalificerade arbetare är ”obegränsat”. En sådan beskrivning passar väl in på den ekonomiska situationen i många utvecklingsländer. Där kan en besökare observera förekomsten av företag med modern teknik som sysselsätter anställda med varierande kvalifikationer sida vid sida med traditionella ekonomiska aktiviteter i vilka de sysselsatta har låga inkomster. Utan tvekan var centrala element i Lewis modell tillämpbara på det kinesiska exemplet under en lång tid; på landsbygden producerade jordbruket huvudsakligen för självförsörjning, där under jordbrukets dödsäsong enbart begränsade ekonomisk aktivitet ägde rum.

Ekonomisk utveckling inom Lewis ramverk äger rum genom att sysselsättningen i den moderna sektorn ökar på den traditionella sektorns bekostnad. Medan ökad arbetskraftsefterfrågan i den växande moderna sektorn kan leda till ökande reallöner är motsvarande inte fallet under en längre period i den traditionella eftersom det obegränsade arbetskraftsutbudet pressar lönerna nedåt. Härigenom kan en sådan ekonomi konkurrera på den internationella varumarknaden genom att sälja produkter vilka framställs av mindre kvalificerade anställda till låga kostnader. Förutom att detta länge bidrog till den snabba ekonomiska tillväxten i Kina drog landet även under många år nytta av en gynnsam ålderssammansättning, dvs andelen av befolkningen i yrkesverksamma åldrar var hög (Cai och Wang 2005).

Men när väl utbudet av mindre kvalificerade arbetare har sugits upp försvinner detta nedåtriktade tryck på lönerna och därigenom denna drivkraft till ekonomisk tillväxt. För att kunna fortsätta växa efter vad som har kommit att benämnas ”Lewis vändpunkt” krävs andra mekanismer: teknologisk utveckling, investeringar i utbildning och annat humankapital. Mot denna bakgrund är det förståeligt att flera författare, utan att komma fram till samstämmiga resultat, har intresserat sig för frågan om och i så fall när Kina har passerat Lewis vändpunkt (Athukorala och Wei 2017). Utifrån ovanstående resonemang förväntar vi oss att under den period som här studeras har Kinas landsbygd sett en snabb minskning av andelen bönder och i stället upplevt en likaså snabb ökning av andelen löntagare och egenföretagare. Vi förväntar oss även att löntagarhushåll och egenföretagarhushåll har högre inkomster än bondehushåll.

Den andra typen av litteratur som är relaterad till vår studie handlar om vad som karaktäriserar egenföretagare på Kinas landsbygd. En relativt tidig sådan studie är Mohapatra m fl (2007) som analyserade paneldata insamlade i sex provinser under perioden 1981 till 2000. Resultaten visade att egenföretagandet hade ökat snabbt och att detta snarast tydde på ekonomisk utveckling än dess motsats. Konsistent med detta fann författarna att egenföretagande var mest utbrett i landets ekonomiskt mer utvecklade

delar. Wang m fl (2011) analyserade samma panel, nu för perioden 2000 till 2008, och fann att personer som lämnat jordbruket inte övergått till att bli egenföretagare utan i stället migrerat till en stad.

Den tredje litteraturen som är relaterad till vår studie handlar om eliter på Kinas landsbygd. Fokus har varit på att studera inkomster bland egenföretagare, kader (dvs bönder med uppdrag att leda den kinesiska lokalstaten) och bönder. Denna litteratur startar med Nee (1989) som definierade de fyra hushållskategorierna: ”egenföretagare”, ”kader”, ”egenföretagare och kader” samt ”icke eliter”, dvs vanliga bönder. Författaren använde ett till antalet något begränsat material från sydöstra Kina för att skatta regressionsmodeller med inkomst som beroende variabel och med hushållskategorier och andra variabler som oberoende variabler. Resultaten visade en positiv premie av att vara egenföretagare liksom av att vara kaderhushåll. Senare studier har använt sig av nyare data från flera provinser på Kinas landsbygd och har kommit fram till liknande resultat (Nee 1996; Parish and Michelson 1996; Walder 2002). I denna tradition använde Gustafsson och Ding (2012) data från China Household Income Project (CHIP) för åren 1995 och 2002 och undersökte även faktorer som är relaterade till att ett hushåll är egenföretagare eller kader i stället för icke-elit. De fann att formell utbildning var viktigare för kadrer än för egenföretagare. Studien visade även att sannolikheten att vara egenföretagare var starkt negativt relaterad till referenspersonens ålder och positivt relaterad till områdets inkomstnivå.

3. Data och definitioner

Vi använder oss av mikrodata från landsbygdsurvalet i China Household Income Survey (CHIP) för åren 1988, 1995, 2002, 2013 och 2018. Dessa stickprov har dragits som underurval från de större stickprov vilka har använts av Kinas statistiska myndighet (National Bureau of Statistics) för att samla in offentlig statistik om Kinas landsbygd. Informationen innehåller olika inkomstkomponenter som sammantagna definierar disponibel inkomst per capita. De data vi använder oss av innehåller även svar på frågor som designats av forskare och vilka ställts till hushållens medlemmar kort efter slutet av det aktuella mätåret. Eftersom vilka av Kinas provinser som ingått i CHIP:s landsbygdsurval har varierat något mellan stickproven har vi för att nå en hög grad av jämförbarhet analyserat data från de 14 provinser som ingått alla fem åren.

Vi genomför den statistiska analysen på såväl individ- som hushållsnivån. För den individuella nivån kräver vi att en individ var 16–65 år gammal under mätåret, hade landsbygds-*hukou* (dvs var registrerad som landsbygdsinvånare) och hade arbetat under hela året. Med dessa restriktioner varierar antalet observationer mellan mätåren från 11 213 till 17 812. För att beakta att urvalssannolikheterna i CHIP inte är identiska för personer boende i olika provinser använde vi oss av sampelvikter som utvecklats av Yue and Sicular (2016) och som vi uppdaterat för år 2018.

För att studera vuxnas sysselsättning klassificeras personer i åldrarna 16–65 utifrån hur de besvarat frågor om deras ekonomiska aktivitet under det föregående året i en av tre ömsesidigt uteslutande kategorier. Till kategorin ”löntagare” lägger vi personer som angivit att deras viktigaste arbete var att arbeta utanför jordbruket för en lön. Till kategorin ”egenföretagare” lägger vi egenföretagare och det förhållandevis lilla antal som angivit att de ägt ett företag med anställda. Övriga personer kategoriserades som ”bönder”. Mycket få hushåll på Kinas landsbygd består av endast en vuxen medlem, många har två vuxna medlemmar, somliga har tre eller fler vuxna medlemmar. Ett hushålls vuxna medlemmar kan ha olika typer av sysselsättning, t ex för att minska dess exponering för risker. Vi beaktar detta när vi genomför analys på hushållsnivån genom att även definiera två ”blandade” kategorier.

4. Förändringar i sysselsättningsandelar

I detta avsnitt redovisar vi hur olika typer av sysselsättningsandelar förändrats på Kinas landsbygd från 1988 till 2018 och vi börjar med att redovisa på den individuella nivån. En första observation från tabell 1 är att andelen löntagare liksom andelen egenföretagare expanderade under den första delen av studieperioden, men inte under dess senare del. Till exempel ökade andelen löntagare från 15 procent år 1988 upp till en tredjedel år 2002 för att nå hela två tredjedelar år 2013. I skuggan av denna förändring ökade även andelen egenföretagare från den låga nivån två procent 1988 till 11 procent år 2013. Från att bönderna antalsmässigt var helt dominerande år 1988 hade deras andel sjunkit till 27 procent år 2013 varefter ingen fortsatt minskning skedde. Denna avsaknad av fortsatt reduktion i andelen bönder efter år 2013 uppmanar till tolkning, något vi återkommer till.

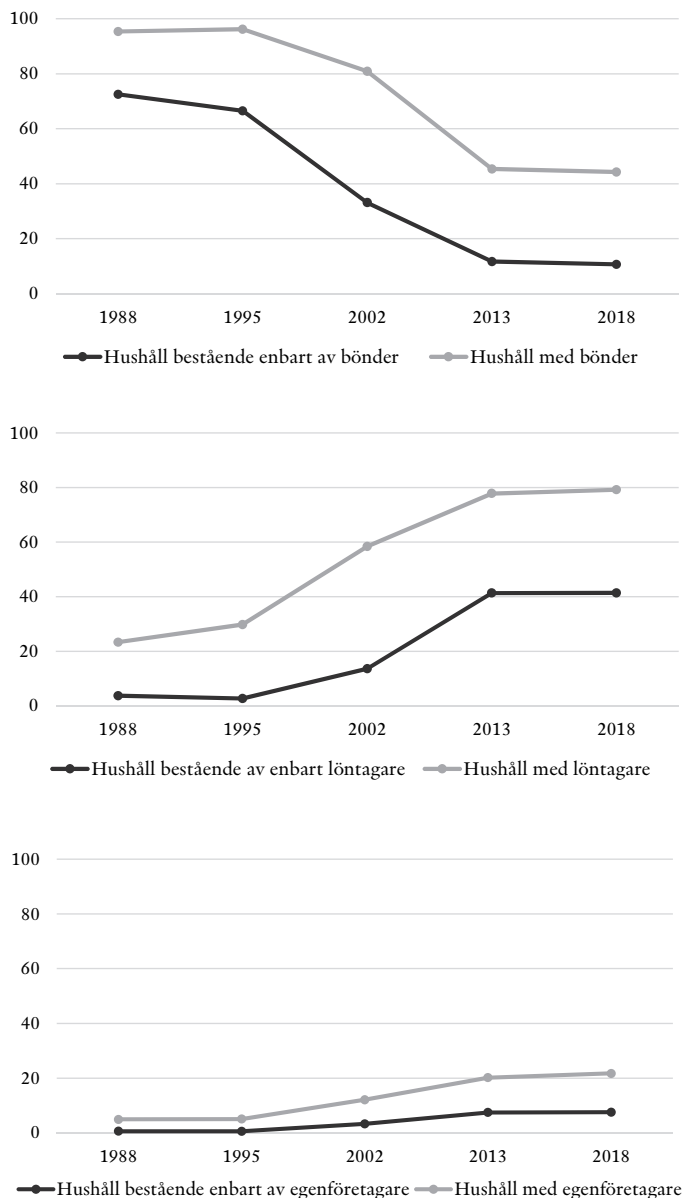
I figur 1 kompletterar vi beskrivningen av den snabba flykten från jordbruk till lönearbete samt egenföretagande genom att visa utvecklingen i sysselsättning på hushållsnivå. Vi ser att år 1988 var så få som fyra procent av Kinas landsbygdshushåll specialiserade på lönearbete och bara 0,6 procent på egenföretagande. Därefter ökade specialiseringen på var och en av dessa aktiviteter snabbt. Att blanda sysselsättning kom att bli särskilt vanligt bland egenföretagarna.

	Egenföretagare	Bönder	Löntagare	Totalt (avrundat)	Antal observationer totalt
1988	1,82	83,39	14,79	100	15 399
1995	3,11	78,06	18,83	100	14 186
2002	5,29	62,31	32,40	100	11 213
2013	10,93	26,78	62,29	100	17 812
2018	11,64	25,48	62,88	100	15 933

Tabell 1
Sysselsättningsandelar på Kinas landsbygd, 1988–2018. Procent av alla sysselsatta individer 16–65 år

Källa: CHIP, landsbygdstickprov.

Figur 1
Hushåll med olika
sammansättning av
bönder, löntagare
och egenföretagare
1988–2018. Procent
av alla hushåll

Källa: Författarnas skattningar från CHIP.

Varför avstannar förändringen i sysselsättningsstruktur mellan åren 2013 och 2018? Ett, antagligen viktigt, om än inte det enda svaret är förändringar i den offentliga politiken under 2000-talet. Till exempel skriver en bedömare att kombinationen av borttagande av skatter på jordbruksmark, införande av jordbrukssubventioner m m kom att motsvara en höjning av jordbrukets inkomster med 20 till 30 procent (Naughton 2018, s 272–277).

5. Sysselsättningsstrukturens bestämningsfaktorer

Vi studerar nu vad som kännetecknar vuxna som är löntagare, egenföretagare och bönder, för åren 1995 respektive 2018.⁴ Vi specificerar och skattar multinominal logit modeller med tre utfall (löntagare, egenföretagare respektive bonde) som gör det möjligt att förstå vilka egenskaper som är relaterade till sannolikheten att ha var och en av dessa tre sysselsättningar. Vi använder oss av ett antal förklarande variabler: ålder, ålder i kvadrat, kön i samspel med civilstånd, hushållsstorlek, etnisk tillhörighet, medlemskap i Kinas Kommunistiska Parti, utbildning, hushållets belägenhet när det gäller altitud, inkomstnivån i kommunen (*xian*, ibland översatt till svenska med ”härad” eller med ”län”) och i provinsen.⁵

I Gustafsson och Zhang (2021) rapporterar vi beskrivande statistik för de oberoende variablerna. Där framgår att den genomsnittliga åldern för vuxna personer som ingår i studien ökade med sju år från 1995 till 2018 och att åldrandet var snabbast bland bönderna. Under båda åren är löntagarna den yngsta kategorin och bönderna den äldsta. Bland egenföretagarna blev den könsmissiga sammansättningen något mindre ojämn, men trots detta var år 2018 hela två tredjedelar av egenföretagarna män. Kategorin bönder var år 1995 könsmissigt jämn, men år 2018 var kvinnor i majoritet.

I tabell 2 presenterar vi de viktigare resultaten från skattningarna i Gustafsson and Zhang (2021) i form av marginella effekter. Inte oväntat finner vi att sannolikheten att vara löntagare respektive egenföretagare avtar med åldern medan motsatsen är fallet för sannolikheten att vara bonde. Att vara en gift man ökar sannolikheten att vara egenföretagare och minskar sannolikheten att vara löntagare. År 2018 innebär att vara en gift kvinna en ökad sannolikhet att vara egenföretagare, men inte i samma utsträckning som sannolikheten ökar att vara bonde. Dessa resultat antyder att sysselsättningsbeslut tas på hushållsnivån och är påverkade av rådande könsmissiga normer. Vi finner ett positivt samband mellan partimedlemskap och sannolikheten att vara löntagare och ett negativt samband med avseende på att vara bonde. Dessa samband var svagare år 2018 än för år 1988. En möjlig tolkning av detta är att arbetsmarknaden har blivit mer utvecklad över tiden, dvs att partimedlemskap år 2018 inte var lika viktigt som tidigare för att erhålla ett arbetserbjudande.

Inte oväntat finner vi att antalet utbildningsår är negativt associerat med sannolikheten att vara bonde och positivt med den att vara löntagare. Vi finner att år 1995 fanns ett tydligt positivt samband mellan kommunens allmänna inkomstnivå och sannolikheten att vara löntagare, och i något mindre utsträckning i förhållande till att vara egenföretagare, samt ett negativt samband i förhållande till att vara bonde. Något motsvarande samband kunde inte beläggas för år 2018. Dessa resultat pekar mot att det skett

⁴ År 1995 är det första år för vilket antalet observationer i CHIP är tillräckligt stort för att möjliggöra en meningsfull statistisk sambandsanalys, 2018 är vårt senaste mätår.

⁵ För år 2018 har vi även använt ytterligare variabler tillgängliga i data för detta år. För dessa resultat se Gustafsson and Zhang (2021).

Tabell 2
Marginella effekter
på sannolikheten att
vara egenföretagare,
bonde eller löntagare.

År 1995

	Egenföretagare	Bonde	Löntagare
Ålder	-0,0006*	0,0028***	-0,0023***
Gift man	0,0251**	0,0269	-0,0520***
Gift kvinna	-0,0039	0,1733***	-0,1694***
Ogift kvinna	-0,0081	0,0137	-0,0055
Medlem i KKP	-0,0217*	-0,1064***	0,1280***
Antal utbildningsår	0,0000	-0,0200***	0,0200***
Per capita inkomst i kommunen	0,0634***	-0,3022***	0,2388***
Pseudo R-kvadrat		0,3006	
Antal observationer		13 689	

År 2018

	Egenföretagare	Bonde	Löntagare
Ålder	-0,0015***	0,0130***	-0,0115***
Gift man	0,1014***	-0,0447**	-0,0567**
Gift kvinna	0,0648***	0,1388***	-0,2036***
Ogift kvinna	-0,0169	0,0129	0,004
Medlem i KKP	-0,0074	-0,0395**	0,0470**
Antal utbildningsår	-0,0004	-0,0111***	0,0114***
Per capita inkomst i kommunen	-0,0035	-0,0127	0,0162
Pseudo R-kvadrat		0,1961	
Antal observationer		15 782	

Anm: 1) Den redovisade marginella effekten av ålder har tagit hänsyn till att ålder i kvadrat ingår i specifikationen.

2) Specifikationen innehåller även variabler som anger etnisk status, hushållsstorlek, två dummy variabler som anger altitud och 14 dummyvariabler som anger provins. Per capita inkomst mäts i 10 000 Yuan, 2018 års penningvärde.

3) Vi har använt sampelvikter vid skattningarna.

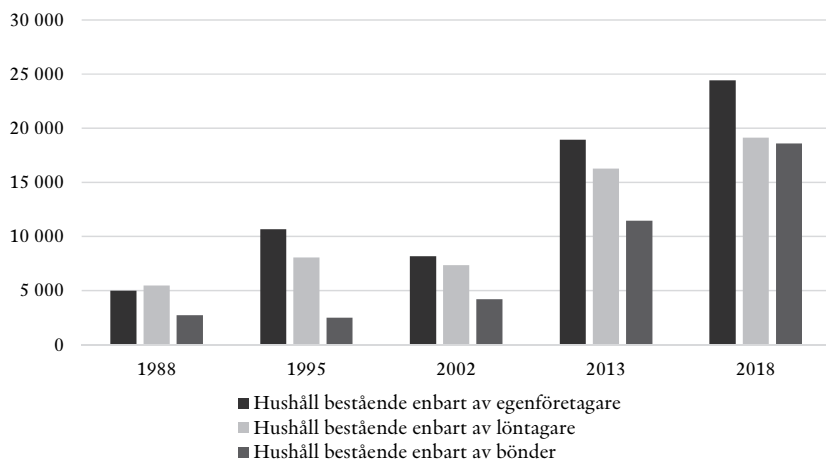
4) För z-värden se Gustafsson och Zhang (2021). * anger $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Källa: Författarnas skattningar från CHIP landsbygdsstickprov.

en konvergens i kommunernas sysselsättningsmönster under den studerade perioden.

6. Inkomster och inkomstpremier

Nu riktar vi sökarljuset mot de potentiella inkomstpremier som är relaterade till olika typer av sysselsättning. Vi är främst intresserade av storleken på den inkomstfördel ett hushåll har om det i stället för att specialisera sig

Figur 2
Disponibel inkomst per capita bland hushåll bestående enbart av egenföretagare, löntagare och bönder 1988–2018. Medelvärden, Yuan i 2018 års penningvärde

Källa: Författarnas skattningar från CHIP.

på jordbruk växlar om till att specialisera sig på lönearbete eller egenföretagande. Vi är också intresserade av om det finns stöd för att dessa inkomstpremier ökade under vår studieperiods första del, för att därefter minska i takt med att, som vi sett, lönearbetet och egenföretagandet expanderade. Vi skattar inkomstpremier för vart och ett av åren 1988, 1995, 2002, 2013 samt 2018.

Vi tillämpar de definitioner som använts i CHIP för att beräkna disponibel hushållsinkomst per capita. Detta innebär att vi adderar värdet av jordbruksprodukter som hushållsmedlemmar konsumerar till nettot av försäljningar på marknaden liksom nettoinkomster från egenföretagande och löner. Därtill läger vi till inkomster från att äga bankmedel och värdepapper liksom värdet av ett eget hem. Slutligen adderar vi nettot av transfereringar från offentlig sektor och andra hushåll.

Våra data visar att den allmänna inkomstillväxten mellan 1988 och 2018, beräknad som genomsnitt över alla landsbygdshushåll, var sju procent per år, alltså snabb. Figur 2 visar stora skillnader i genomsnittlig hushållsinkomst per capita mellan hushåll bestående enbart av bönder, löntagare respektive egenföretagare.⁶ Gapet till att vara bönder växte snabbt mellan åren 1988 och 1995 främst på grund av snabba inkomstökningar bland löntagarehushåll och egenföretagarhushåll. Det senare året tjänade hushåll specialiserade på egenföretagande inkomster som i genomsnitt var 4,3 gånger så höga som bondehushållens inkomster. De senares inkomster kom dock att snabbt öka mellan 2013 och 2018 för att hinna i kapp löntagarehushållens inkomster.

I analysens sista steg skattar vi storleken på ett hushålls inkomstpre-

⁶ Enligt t-testen är skillnaden i medelinkomst år 1988, 1995 och 2002 mellan hushåll bestående av enbart egenföretagare och sådana bestående av enbart löntagare inte statistiskt signifikant olika (på femprocentnivån).

Tabell 3
Skattade inkomst-
premier, 1988–2018.
Beroende variabel:
Log hushållsinkomst
(Yuan i 2018 års pen-
ningvärde) per capita

	1988	1995	2002	2013	2018
	Koefficient	Koefficient	Koefficient	Koefficient	Koefficient
Egenföretagarhushåll	0,365***	0,581***	0,392***	0,241***	0,282***
Mix av egenföretagare och annan sysselsättning	0,223***	0,456***	0,323***	0,184***	0,226***
Löntagarhushåll	0,238***	0,471***	0,212***	0,114***	0,107***
Mix av bonde och löntagare	0,178***	0,301***	0,105***	0,0378**	-0,00189
Intercept	2,499***	1,282***	1,426***	2,199***	1,327***
Antal observationer	13 032	14 133	11 213	17 226	15 654
Justerad R ²	0,354	0,507	0,326	0,503	0,382

Ann: 1) Analysenheten är individer.

2) Hushåll som enbart inrymmer bönder är den utelämnade kategorin. Andra förklarande variabler är två dummyvariabler för altitud, per capita jordbruksland (mätt i Mu) och samma variabel i kvadrat, andel vuxna som är medlemmar i KKP, de vuxnas genomsnittliga utbildning mätt i antal utbildningsår, genomsnittsålder för personer i åldern 16–65, samma variabel i kvadrat, antal hushållsmedlemmar, samma variabel i kvadrat, andel hushållsmedlemmar i arbetsför ålder, dummy för etnisk minoritet, logaritmen för kommuninkomst och denna i kvadrat samt 13 dummyvariabler för provins.

3) Vi har utnyttjat sampelvikter.

*** anger $p < 0,001$.

Källa: Författarnas skattningar från CHIP, landsbygdstickprov.

mie om det specialiserar sig på lönearbete respektive egenföretagande. Vi använder oss därför av regressionsmodeller med dummyvariabler vilka anger vilken typ av sysselsättning ett hushåll har. Det vill säga vi har definierat en dummy för egenföretagarhushåll, en annan för löntagarhushåll och en tredje och fjärde för hushåll med blandade sysselsättningar. Att hushållet är bönder är den utelämnade kategorin. I specifikationen inkluderar vi ett stort antal oberoende variabler vilka enligt tidigare studier visat sig vara relaterade till hushållsinkomst på Kinas landsbygd.

Vi skattar samma specifikation för vart och ett av åren 1988, 1995, 2002, 2013 och 2018 och i tabell 3 visas de estimat vi vill lyfta fram. Där visar vi att det positiva sambandet mellan att vara egenföretagare respektive löntagare och inkomst per capita ökade från 1988 till att bli anmärkningsvärt starkt år 1995. Detta innebär att under denna period fanns mycket starka incitament att bli egenföretagare respektive löntagare. Enligt skattningarna kunde ett bondehushåll med givna karakteristika förväntas öka sin hushållsinkomst med ca fyra femtedelar om det växlade till att specialisera sig på egenföretagande eller med något mindre om det specialiserade sig på lönearbete.⁷ En liknande utveckling rapporteras för hushåll som har en mix av egenföretagare och annan aktivitet. Även inkomstpremier för kombinationen

⁷ Beräknat som $\exp^{0,58} - 1$. För tolkningen av regressionskoefficienter då den beroende variabeln är uttryckt i logaritmisk form, se t ex Thornton och Innes (1989).

bonde och löntagare var vid periodens början avsevärd för att därefter minska tills att till slut inte vara signifikant skild från noll på femprocentnivån. Åren 2013 och 2018 var inkomstpremie för ett bondehushåll med givna karakteristika av att växla till att bli löntagarhushåll inte högre än något över tio procent. Vi har alltså sett att inkomstpremie förenad med att vara löntagare respektive egenföretagare under studieperioden först ökade, för att när allt fler övergett jordbruket, minska.

7. Sammanfattning och diskussion

I denna artikel har vi använt oss av data från landsbygden i 14 kinesiska provinsheter. Det första tvärsnittet avser 1988 och det sista 2018. Vi har beskrivit sysselsättningens utveckling på individ- respektive hushållsnivå samt skattat multivariata modeller som relaterar kategorierna löntagare, egenföretagare och bonde till ett antal faktorer. Vidare har vi undersökt skillnader i genomsnittlig inkomst mellan hushåll som tjänat sina inkomster genom olika sysselsättningar. Vi har även skattat inkomstpremie från olika sysselsättningar (och kombinationer av sysselsättningar) i förhållande till att vara ett bondehushåll.

Vi har visat att andelen vuxna lönearbetande landsbygdsbor vuxit snabbt från en ganska låg nivå 1988. Utvecklingen var liknande, om än på lägre nivåer, för andelen egenföretagare. Till exempel redovisade vi att 2013 var hela 62 procent av vuxna förvärvsarbetande (högst 65 år gamla) löntagare, 27 procent bönder och 11 procent egenföretagare. I många hushåll var sysselsättningen blandad, vilket innebär att vid analysperiodens slut hade vart femte hushåll minst en egenföretagare.

Vi har rapporterat att låg ålder liksom längre utbildning innebär större sannolikhet att vara löntagare och innebär samtidigt minskad sannolikhet att vara bonde. Vi belade även ett positivt samband mellan att vara medlem i Kinas Kommunistiska Parti och att vara löntagare. Sannolikheten att vara egenföretagare var högre om personen var en gift man, ett samband som försvagades något mellan 1995 och 2018.

Denna studie har även rapporterat att inkomstgapet mellan hushåll specialiserade på egenföretagande och hushåll specialiserade på jordbruk ökade mellan 1988 och 1995 så att de förra i genomsnitt tjänade något mer än fyra gånger så mycket som de senare. Under efterföljande år, då allt fler blev egenföretagare eller lönearbetare, minskade detta inkomstgap. När vi skattade regressioner som innehöll ett stort antal förklarande variabler fann vi att premien av att vara egenföretagare respektive löntagare ökade mellan 1988 och 1995 för att därefter minska. Trots detta anger resultaten att även under 2018 kunde ett hushåll med givna karakteristika ha betydligt högre inkomster om det specialiserade sig på lönearbete och än högre om det specialiserade sig på egenföretagande.

Även om förändring har varit huvudtemat under den studerade perioden rapporterade vi avsaknad av en sådan mellan åren 2013 och 2018. Till den-

na avsaknad av förändring har troligen bidragit att bondehushåll kunnat, som vi diskuterat ovan, dra nytta av politiska åtgärder införda för att stödja landsbygdsbefolkningen. Varför har sådana åtgärder vidtagits? En säker viktig anledning är att den skarpa uppdelningen mellan stad och landsbygd, som har varit ett kännetecken för den kinesiska utvecklingsmodellen allt sedan 1950-talet, har bedömts vara varken ekonomiskt eller politiskt hållbar. Detta visar sig även i att *hukou*-systemet är under omprövning. Även om en förändring knappast kommer att adressera landsbygdsinnevänares brist på rätt att bosätta sig i provinshuvudstäder och megastäder har en uppluckring av kategoriseringen efter *hukou*-status kommit att äga rum i mindre och medelstora städer.

Sammanflätat med sådana förändringar finns högst troligen den upplevda risken att Kina i framtiden kommer att fastna i medelinkomstfällan; dvs att landet inte kommer att utvecklas till ett höginkomstland. I detta sammanhang kan nämnas att den yngre kinesiska landsbygdsbefolkningen står inför ett antal utmaningar vilka närmare diskuteras av Rozelle och Hell (2020). Även om den kinesiska landsbygdsungarna i dag är betydligt högre utbildade än sina föräldrar, har de anmärkningsvärt kortare utbildning än deras likar i länder med liknande allmän inkomstnivå. Till detta har bidragit avhjälpbara inlärningssvårigheter på grund av jodbrist, inälvsparasiter, dålig syn liksom avsaknad av stimulans under den tidiga barndomen.

REFERENSER

- Athukorala, P C och Z Wei (2017), "Economic Transition and Labour Market Dynamics in China: An Interpretative Survey of the 'Turning Point' Debate", *Journal of Economic Surveys*, vol 32, s 420–439.
- Cai, F och D Wang (2005), "Demographic Transitions: Implications for Growth", i Garnaut, R och L Song (red), *The China Boom and its Discontents*, Asia Pacific Press, Canberra.
- Gollin, D (2014), "The Lewis Model: A 60-year Retrospective", *Journal of Economic Perspectives*, vol 28, s 71–88.
- Gustafsson, B och S Ding (2012). "New Light on China's Rural Elites", i Amsden, A, A Di Caprio och J R Robinson (red), *The Role of Elites in Economic Development*, Oxford University Press, Oxford.
- Gustafsson, B och Y Zhang (2021), *Self-Employment in Rural China: Its Development, Characteristics, and Relation to Income*, under utgivning i *China & World Economy*.
- Knight, J och L Song (1999), *The Rural-Urban Divide: Economic Disparities and Interactions in China*, Oxford University Press, Oxford.
- Lewis, W A (1954), "Economic Development with Unlimited Supplies of Labour", *The Manchester School*, vol 22, s 139–191.
- Meng, X, N Qian och P Yared (2015), "The Institutional Causes of China's Great Famine, 1959–1961", *Review of Economic Studies*, vol 82, s 1568–1611.
- Mohapatra, S, S Rozelle och R Goodhue (2007), "The Rise of Self-employment in Rural China: Development or Distress?", *World Development*, vol 35, s 163–181.
- National Bureau of Statistics (1999), *Rural Statistical Yearbook of China*, China Statistics Press, Beijing.
- Naughton, B (2018), *The Chinese Economy: Adaption and Growth*, andra upplagan, MIT Press, Cambridge MA.
- Nee, V (1989), "A Theory of Market Transition: From Redistribution to Markets in State Socialism", *American Sociological Review*, vol 54, s 663–681.
- Nee, V (1996), "The Emergence of a Market Society: Changing Mechanisms of Stratification in China", *American Journal of Sociology*, vol 101, s 908–949.
- Parish, W L och E Michelson (1996), "Politics and Markets: Dual Transformations", *American Journal of Sociology*, vol 101, s 1042–1059.
- Rozelle, S och N Hell (2020), *Invisible China: How the Urban-Rural Divide Threatens China's Rise*, Chicago University Press, Chicago.

Taylor, J R (1988), "Rural Employment Trends and the Legacy of Surplus Labour, 1978-86", *The China Quarterly*, vol 116, s 736-766.

Thornton, R J och J T Innes (1989), "Interpreting Semilogarithmic Regression Coefficients in Labor Research", *Journal of Labor Research*, vol 10, s 443-447.

Walder, A G (2002), "Markets and Income Inequality in Rural China: Political Advantage in an Expanding Economy", *American*

Sociological Review, vol 67, s 231-253.

Wang, X, J Huang, L Zhang och S Rozelle (2011), "The Rise of Migration and the Fall of Self Employment in Rural China's Labor Market", *China Economic Review*, vol 22, s 573-584.

Yue, X och T Sicular (2016), *Weights for CHIP 2007 and 2013*, China Institute for Income Distribution Working Paper 78, <http://ciidbnu.org/news/201908/20190825121721706.html>.